

УДК 633.3.39

Код UPOV: SIDAA_HER

Методика

проведення експертизи сортів сіди багаторічної (*Sida hermaphrodita* (L.) Rusby)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Sida hermaphrodita* (L.) Rusby родини *Malvaceae*.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 100 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 50 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,35 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);
 MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак

(наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 50 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 50 рослин або частин 50 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або 20 частин рослин;

VG: візуальна разова оцінка 50 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або 20 частин рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність.

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року випробувань. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат від загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність.

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 50 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють в межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано використовувати такі ознаки:

- Генеративний пагін: за середньою довжиною (ознака 4);
- Листкова пластинка: форма (ознака 18);
- Листкова пластинка: форма краю (ознака 22);
- Рослина: час початку цвітіння (ознака 27)

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів сіди багаторічної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. PQ	Сім'ядольні листки: зелене забарвлення MG 1	світле помірне темне	3 5 7	
2. (*) QL	Рослина: кінцева фаза розвитку <u>першого року життя</u> VG	стеблування бутонізація цвітіння плодоношення	1 2 3 4	
3. (*) (+) QN	Рослина <u>першого року життя</u> : за висотою MG 2	низька середня висока	3 5 7	
4. (*) (+) QN	Генеративний пагін: за середньою довжиною MG 8	короткий середній довгий	3 5 7	
5. (*) PQ	Рослина: габітус VG 9	прямий напівпрямий напіврозлогий	3 5 7	
6. (*) QN	Рослина: інтенсивність пагоноутворення VS 8	слабка помірна сильна	3 5 7	
7. QN	Стебло: інтенсивність утворення бічних пагонів I-го порядку VS 8	слабка помірна сильна	3 5 7	
8. (*) PQ	Стебло: форма біля основи VG 8	сплюснута циліндрична багатогранна	1 2 3	
9. (*) QL	Стебло: опушення VS 8	відсутнє наявне	1 9	
10. (*) QN	Стебло: інтенсивність опушення VS 8	слабка помірна сильна	3 5 7	
11. (*) QN	Стебло: діаметр MS 8	малий середній великий	3 5 7	
12. (+) PQ	Стебло: форма поперечного перерізу VS 8	округла овальна багатогранна	1 2 3	

1	2	3	4	5
13. QN	Стебло: кількість міжвузлів MG 8	мала середня велика	3 5 7	
14. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS 8	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
15. QN	Стебло: інтенсивність воскового нальоту VS 9	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
16. QN	Стебло: ступінь здереж'яніння наприкінці вегетації VS 12	слабкий помірний сильний	3 5 7	
17. (*) PQ	Листок: зелене забарвлення VG 8	світле помірне темне	3 5 7	
18. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: форма VG 8	пальчатоюлопатева пальчатороздільна пальчаторозсічена	1 2 3	
19. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 8	вузька середня широка	3 5 7	
20. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 8	коротка середня довга	3 5 7	
21. (*) QN	Листок: відношення довжина/ширина MS 8	мале середнє велике	3 5 7	
22. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: форма краю VS 8	зубчаста пилчаста двояко-пилчаста	1 2 3	
23. (*) QN	Листок: черешок за довжиною MS 8	короткий середній довгий	3 5 7	
24. QL	Листок: за цупкістю VS 8	не цупкий цупкий	1 2	

1	2	3	4	5
25. (*) QN	Рослина: інтенсивність утворення генеративних пагонів VG 9	слабка помірна сильна	3 5 7	
26. (*) QN	Рослина першого року життя: здатність до утворення суцвіть VG 4	відсутня наявна	1 9	
27. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VS 10	ранній середній пізній	3 5 7	
28. (*) PQ	Суцвіття: форма VS 10	компактна розгалужена	1 2	
29. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 10	сірувато-біле біле	1 2	
30. (*) QN	Квітка: розмір VS 10	малий середній великий	3 5 7	
31. (*) QN	Рослина: за висотою наприкінці вегетації MS 11	низька середня висока	3 5 7	
32. (*) (+) QN	Рослина: тривалість періоду від відростання до достигання насіння VG 7–11	мала середня велика	3 5 7	
33. PQ	Насіннина: забарвлення VG 12	світло-коричневе коричневе світло-сіре сіре темно-сіре	1 2 3 4 5	
34. QN	Насіння: маса 1000 шт. VG 12	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів сіди багаторічної

Коди фаз росту й розвитку рослин

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	2
<i>1-ий рік життя</i>	
1	сходи
2	1–3 справжніх листків

1	2
3	стеблування
4	бутонізація
5	цвітіння
6	початок плодоношення
<i>2-ий і наступні роки життя</i>	
7	відростання
8	стеблування
9	бутонізація
10	цвітіння
11	плодоношення
12	стигле насіння

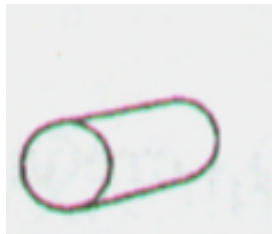
До 3. Рослина першого року життя: за висотою, см.

Низька – до 100, середня – 100–125, висока – понад 125.

До 4. Генеративний пагін: за середньою довжиною, см.

Короткий – 200–230, середній – 231–270, довгий – понад 270.

До 12. Стебло: форма поперечного перерізу.

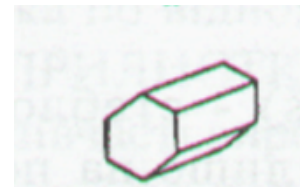
1

Округла

2

овальна

3

багатогранна

До 18. Листкова пластинка: форма.

1

Пальчатолопатева

2

пальчатороздільна

3

пальчаторозсічена

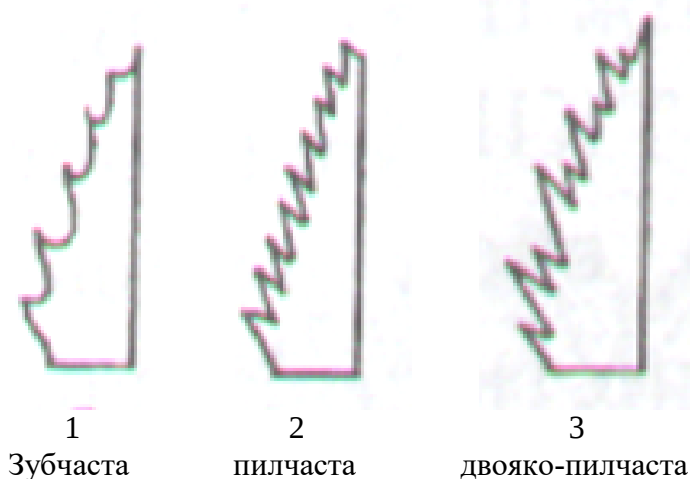
До 19. Листкова пластинка: за шириною, см.

Вузька – до 10, середня – 10–20, широка – понад 20.

До 20. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 9, середня – 9–15, довга – понад 15.

До 22. Листкова пластинка: форма краю.

До 27. Рослина: час початку цвітіння, діб.

Ранній – до 90, середній – 90–110, пізній – понад 110.

До 32. Рослина: тривалість періоду від відростання до досягання насіння, діб.

Мала – до 150, середня – 150–155, велика – понад 155.

9. Література

1. Анненеко Н. Ботанический словарь. – С-Пб., 1878. – 646 с.
2. Артюшенко З. Т. Атлас по описательной морфологии высших растений: Плод /
3. Т. Артюшенко А. А. Федоров. – Л.: Наука, 1986. – 392 с.
3. Артюшенко З. Т. Атлас по описательной морфологии высших растений: Семя /
3. Т. Артюшенко А. А. Федоров. – Л.: Наука, 1990. – 204 с.
4. Бейдеман И. Н. Методика изучения фенологии растений и растительных сообществ. – Новосибирск: Наука, 1974. – 155 с.
5. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта. – Изд. 5-е, перераб. и доп. – М.: Агропромиздат, 1986. – 351 с.
6. Куперман Ф. М. Морфофизиология растений. – 3-е изд., доп. – М.: Высш. школа, 1977. – 266 с.
7. Методика фенологических наблюдений в ботанических садах СССР: Бюл. глав. ботан. сада. – М.: Наука, 1979. – Вып. 113. – С. 3–8.
8. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 93.
9. Рахметов Д. Б. Кормовые мальвы в агрофитоценозах Лесостепи Украины: интродукция, биология, сорта, возделывание. – К.: Фитосоциоцентр, 2000. – 288 с.
10. Рахметов Д. Б. Многолетние кормовые культуры семейства мальвовых в Лесостепи Украины (Биологические особенности, кормовая ценность, технология возделывания). – К.: Фитосоциоцентр, 2001. – 91 с.